

Миомир Дашић, РОВЦА КОД БЕРАНА, Црногорска академија
наука и умјетности, Подгорица, 2008, 383 стр.

Недавно је у издању ЦАНУ изашла из штампе нова књига академика Миомира Дашића коју је посветио Ровцима, тј. своме родном мјесту. У питању је монографија – мала историја села. Књига је мултидисциплинарног приступа, односно ширег истраживачког приступа регионалног посматрања историјских појава. Због тога представља веома значајан прилог националној историји.

Студија је резултат вишегодишњег научноистраживачког рада једног од најпознатијих и најплоднијих стваралаца за кога је мјеродавна стручна и научна јавност прије много година изрекла суд: да је један од необично плодних (и најплоднијих), свестрано образованих, даровитих и на разним одговорним функцијама, по линији науке и струке, веома ангажованих наших историчара.

Поред активности у земљи академик Миомир Дашић био је веома ангажован и на плану међународне научне сарадње. Учествовао је са рефератима у раду многих међународних научних скупова и сарађивао је са више научних институција у иностранству. Иностранци је члан Руске академије природних и друштвених наука и носилац више награда и других признања.

О радовима академика Дашића, првенствено о његовим посебним издањима, написано је више десетина приказа, рецензија, осврта и других веома похвалних текстова, који су објављени у познатим часописима и штампи. О његовим књигама изrekli су афирмативне судове, документоване анализе и оцјене истакнути историчари, академици, научници разних профила из друштвених и хуманистичких наука, доктори наука, универзитетски професори са домаћих и неких иностраних универзитета и академија наука, књижевни критичари и публицисти. Неке од тих оцјена садржане су у Библиографији академика Дашића која садржи преко 700 библиографских јединица (Добрило Аранитовић, Библиографија академика Миомира Дашића; ЦИД, Подгорица, 2007).

Академик Миомир Дашић као историчар - универзитетски професор широког образовања - читавог живота у срцу је носио и носи свој ужи и шири завичај, своје Васојевиће, али научно га је интересовала читава Црна Гора, чије је процесе пратио кроз историјску вертикалу њихових збивања, економско битисање, демографске промјене старосних и других структура становништва, као и различите њихове активности и дешавања од најраније

прошлости све до нашег времена. На извору традиције овог краја и историјских чињеница сабирао је и наслиједио: љубав према прошлости, речитост, радозналост и комуникативност коју је кроз таленат, школовање и научни рад оплемењено. То је све дошло до изражаја и у овој књизи. Она свједочи како је аутор стално дограђивао резултате свог истраживачког рада објављујући радове у бројним публикацијама, истовремено уз непрекидну ангажованост у настави и на другим одговорним дужностима које је обављао (посланик, члан Савезне конференције Социјалистичког савеза радног народа Југославије, секретар и потпредседник ЦАНУ, председник Савеза историчара Југославије...). Стечена знања преносио је љубитељима историјског штива и писане ријечи, као и бројним генерацијама студената који су учили из његових књига и припремали се за бављење научним радом.

Научноистраживачка радозналост подстицала је академика Дашића да истражује свој ужи завичај са више научних аспеката и да их реализује као синтетичко дјело - малу историју беранских Роваца.

Код конципирања научноистраживачког пројекта ЦАНУ који је финализован овом студијом, академик Дашић поставио је себи научни задатак да цјеловито истражи и прикаже историјски процес, ход родног села Роваца, од његовог првог помена у писаним документима до нашег времена. (Ријеч је о раздобљу од 1484/5, када је село први пут поменуто у дефтеру Скадарског санцака до почетка 21. вијека). Ауторов вишегодишњи предани и темељни научноистраживачки рад за период до завршетка Другог свјетског рата темељен је првенствено на

архивским документима, претресању литературе о области Горњег Полимља, односно Васојевића, и ширих простора, као и народном предању и традицији. Обрада дијела монографије за период 1945-2007. темељена је, осим на архивалијама, и на написима у штампи, публицистици, као и на личним запажањима историјских појава и догађаја и сјећањима старијих људи из тог краја. Тако је, као резултат укупног истраживачког напора и стеченог искуства настала монографија - хроника Роваца, хроника о петстогодишњем трајању овог краја, људи и живота у њему.

О вриједностима књиге свједочи и њена добро осмишљена структура и богатство садржаја из разних научних дисциплина (географије, историје, демографије, економије, антропологије, етнологије, социологије, просвјете...).

Цјелокупна материја подијељена је у 12 поглавља, у оквиру којих има 78 одјељака различите садржине. Поред тога дати су: предговор, резиме на енглеском језику и регистри (личних имена и географских појмова).

У овој монографији академик Миомир Дашић је са истанчаним осјећањем за простор и вријеме, догађаје, народна предања, традицију, а прије свега ослоњен на историјске чињенице, у појединим поглављима аналитички приказао ход битисања Роваца и његових становника, односно њихово учешће у свим значајнијим догађајима у даљој и ближој прошлости. Низао је дјелове мозаика хронолошким редом: географско-физичке одлике, а затим историјском вертикалом од најстарије прошлости, (од првог помена), приказао је еволутивни пут насеља у вези са историјским дешавањима на ширим просторима и, посебно са Црном

Гором (Ровца у борби за слободу – од борбе за одбрану племена од Турака до хајдучије и четовања у 19. вијеку и даље: у ослободилачким покретима 1853-1878, затим до 1912; у Првом свјетском рату; између два свјетска рата; у рату и револуцији (1941-1945) после Другог свјетског рата). У посебним поглављима приказана су братства, укључив и њихове дијелове у дијаспори, просвјетни живот и на крају топономастика ровачког атара. Занимљиво је истаћи да из овог села, осим академика Миомира Дашића, има већи број факултетски образованих стручњака, међу којима и четири актуелна универзитетска професора.

Детаљнији приказ појединих дјелова књиге омогућиће читаоцу да се ближе упозна са садржајем ове мини историје Роваца код Берана и да се увјери с колико је љубави и истраживачке упорности академик Миомир Дашић радио ово научно дјело.

У првом дијелу, у склопу географско-физичких одлика Роваца, обрађени су: положај и границе, састав земљишта и физичке особине, хидрогеографске и климатске одлике и биогеографске карактеристике села.

Најстарија прошлост Роваца предмет је обраде другог дијела књиге (први помени села, питање имена Ровца, подаци о економији села у 15. и 16. вијеку, кретање становништва Роваца).

Трећи дио је насловљен *Ровчани у борби за слободу* (Ровчани у борби за одбрану племена од Турака, миграње у Србију 1809. године и касније, посљедице слома Првог српског устанка у Ровцима, Ровчани у хајдучији и четовању у 19. вијеку, однос васојевићких чета према Србљацима).

У четвртном дијелу обрађени су мјесто и улога Роваца у ослободи-

лачким покретима 1853-1878. године. Ту су аналитички обрађене теме: Ровчани у устанку 1853/54. године и организацији црногорских капетанија; Ровца после разграничења Црне Горе и Турског царства 1859. године; Ровца у Црногорско – турском рату 1862. године; Прилике у Ровцима после 1862. године; пореске обавезе Ровчана према султановој благајни; борба за одржавање планине у другој половини 19. вијека; Ровца према устанку 1875. и 1876. године и на почетку Вељег рата 1876-1878. године; учешће Ровчана у боју на Шекулару 8/20. јула 1876. године; ровачке избјеглице у Црној Гори 1876 – 1878. године и Ровца у другој фази Црногорско-турског рата (1877-1878).

Ровца од 1878. до 1912. године предмет су обраде петог поглавља (разочарење Ровчана одлукама Берлинског конгреса; повратак избјеглица у Ровца; повлачење политичке границе и комуналне линије на шекуларско-ровачком сектору; Ровца у беранским бунама крајем 19. вијека; стање у Ровцима првих година 20. вијека; Ровца под владом Младотурака; повод устанку у Беранском крају 1912. године; Ровчани у Балканском рату 1912. и економске прилике у Ровцима од 1878. до 1914. године).

Шесто поглавље је насловљено - Ровца у Првом свјетском рату (1914-1918), гдје су обрађене тематске целине: ратни пут Ровачке получете 1914-1916. године, капитулација Црногорске војске и разоружање Ровачке получете; живот под режимом полиције; интернација Ровчана; економско и социјално стање Ровчана под окупацијом (1916-1918); учешће Ровчана у борби за ослобођење Берана 1918. године и ратна признања борцима из Роваца.

У седмом поглављу приказана су Ровца између два свјетска рата (живот становништва у селу и иселјавање у Метохију; економски опоравак Ровчана; шуме и њихово искоришћавање; духовно стање у Ровцима уочи Априлског рата 1941. године).

Ровчани у рату и револуцији (1941-1945) је осмо поглавље књиге. У њему су обрађене тематске цјелине: стање у селу уочи и у Априлском рату 1941. године; Ровца од капитулације Југославије до јулског устанка 1941; учешће Ровчана у устанку; Ровчани у четничком покрету; заробљавање ровчачких четника у Колашину; смјена командира Ровачке четничке чете; одраз реорганизације четничког покрета на четничку организацију у Ровцима; Ровца последије капитулације Италије септембра 1943. године; албански балисти спаљују Ровца 23. октобра 1943; Ровца у 1944. години; Ровца у њемачкој операцији Драуфгенгер у љето 1944. године и Ровца под сталном партизанском влашћу.

Безброј догађаја на овом и ширим просторима и чињеница које осликавају улогу становника и појединаца из овог краја у свему томе, аутор је зналачки смјестио међу корице ове књиге, која садржи и значајан број фотографија. То је урадио захваљујући знању, сериозном и континуираном истраживању током дугог и веома плодног стваралачког рада, и поред тешкоћа због ограниченог фонда писаних извора за најраније историјске периоде. Но, тешкоће те врсте аутор је рјешавао у претходним истраживањима простора Васојевића, односно сјевероисточног дијела Црне Горе, историјским разумијевањем прошло-

сти насеља све до данашњих дана. Сваком догађају, појави и личности у хроници Роваца прилазио је и објашњавао их са истанчаним истраживачким нервом научника и заљубљеника у свој позив, настојећи да догађаје и историјске појаве критички осмотри без повреде било ког савременика.

Монографија академика Миомира Дашића *Ровца код Берана* представља слојевиту, прегледну, лијепим стилем написану, још једну драгоцену историографску књигу. Она садржи богати регистар појмова, чињеница и илустрација, што све заједно обликује чврсту цјелину хронике овог насеља.

Књига је узоран дуг аутора завичају. Потврда је ауторове ширине познавања историјских општих знања о ширим регионима, становништву у њима и црногорској држави. Писана као мини историја, чији су садржаји стављени у обухватни историјски оквир, упућује на потврду увјерења и закључивање еминентних рецензена-та да монографија представља научни допринос, прије свега, црногорској историографији. Са методолошког аспекта може се узети као узор научног приступа и истраживачки модел за писање завичајне историје као дијела националне историје.

Увјерења смо да ће књига бити занимљива не само за Ровчане, већ и за: историчаре, етнологе, социологе, економисте и друге стручне људе које интересује село, проблеми села и читавог друштва. Наравно, она ће имати и шири круг читалаца. У њој ће читалац наћи, на једном мјесту, многе нове, значајне и занимљиве садржаје који одражавају њене квалитете. Зато је свесрдно препоручујемо читаоцима.

Др Милица Костић